

Uudenmaan liitto
Esterinportti 2 B
00240 HELSINKI

LAUSUNTO UUDENMAAN 2. VAIHEMAAKUNTAKAAVAN LUONNOKSESTA

Dnro 2011-339, Uudenmaan liitto 58/2011 9.5.2011

Uudenmaan liitto on pyytänyt lausuntoa Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan luonnoksesta 9.5.2011 päivätyllä ja 26.5.2011 kirjatulla kirjeellään (Uudenmaan liiton dnro 58/2011).

Östersundom-toimikunta päätti antaa Uudenmaan liitolle seuraavan lausunnon:

Lausunto

Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan luonnos perustuu neljään periaatteeseen: alue- ja yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, metropolimaakunnan kilpailukyvyyn vahvistaminen, kaupan palveluverkon suunnittelu osaksi alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä kylien ja muun hajakentän ohjaaminen.

Nämä periaatteet vastaavat pääosin myös niitä syitä, miksi Östersundomin alue Sipoosta sekä ns. Västerkullan kiila Vantaalta liitettiin Helsingin kaupunkiin. Tosin kylien problematiikka ei ole Östersundomin kannalta oleellinen muuten kuin, että tavoitteena Uudellamaalla on vähentää hajakenttämistä ja keskittää sitä mm. Östersundomiin.

Östersundomin yhteinen yleiskaava on valmisteilla. Yleiskaavan alustava luonnos on ollut nähtävillä 20.4.–23.5.2011. Siitä pyydettiin mielipiteitä asianosaisilta sekä kannanottoja vajaalta sadalta taholta mm. Uudenmaan liitolta. Näiden analysointi tapahtuu kesällä 2011. Niiden perusteella sekä suunnittelun muunkin etenemisen perusteella laaditaan yleiskaavaluonnos vuoden 2011 aikana. Sen pohjalta yleiskaavaehdotus on tarkoitus saada valmiiksi ja hyväksyttäväksi Östersundom-toimikunnassa vuoden 2012 aikana. Näin edetessä sekä maakuntakaavan että Östersundomin yhteisen yleiskaavan aikataulut vastaavat hyvin toisiaan.

Esillä ollut Östersundomin alustava yleiskaavaluonnos ei poikkea oleellisesti lausunnon kohteena olevasta maakuntakaavan luonnoksesta, koska molempien kaavojen laadinnassa on harjoitettu paljon yhteistyötä. Eräs yhteistyön muoto on ollut mm. vuonna 2010 päätökseen saatu Helsinki–Porvoo-kehysuunnitelma. Liikenteelliset järjestelyt ovat myös olleet yhteistyön kohteena.

On tarkoituksenmukaista, että maakuntakaavan uudistamisessa ja Östersundomin yhteisen yleiskaavan suunnittelussa edetään tiiviissä yhteistyössä.

Tämän hetkisessä suunnittelutilanteessa vertailtaessa maakuntakaavaluonnosta ja Östersundomin esillä ollutta yleiskaavaluonnosta ilmenee, että joihinkin asioihin on erityisesti syytä kiinnittää huomiota maakuntakaavan ja myös Östersundomin yleiskaavan jatkokehittelyssä.

Yleiskaava-alue maakuntakaavassa

Östersundomin yhteisen yleiskaavan alueeseen kuuluu osa Vantaasta (Länsimäki, Länsisalmi sekä osia Vaaralasta ja Ojangosta) ja myös Sipoo (Majvik ja Granön saari). Maakuntakaavaluonnoksessa aiempien maakuntakaava- ja seutukaavojen merkinnät on kumottu. Yleiskaava-alue on käsitelty kokonaisuutena maakuntakaavassa.

Rakentamisalueet

Rakentamisalueet ovat pääosin Östersundomin yhteisen yleiskaavaluonnoksen kanssa yhteneväisiä, mikä tarjoaa edellytykset hyvälle yleiskaavan suunnittelulle jatkossakin. Östersundomissa pääosa rakentamisalueista on maakuntakaavaluonnoksessa esitetty pisterasterikuviona eli "raideliikenteeseen tukeutuva taajamatoimintojen alue".

Rasteroitua aluetta koskee mm. määräys "yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa alueen toteuttaminen tulee kytkeä uuden raideyhteyden ja aseman sitovaan päätökseen". Kaikilla kolmella kunnalla (Helsinki, Sipoo, Vantaa) on halu ja tahto toimia näin, mutta niitä ei voi näin tiukasti kytkeä yhteen kaavamääräyksellä. On epäselvää, voidaanko maakuntakaavalla antaa näin sitovia määräyksiä. Kunnilla on joka tapauksessa omat asuntotuotantovelvoitteensa, oli raiteisiin taloudellista mahdollisuutta tai ei.

Kaavassa ei voida edellyttää tällaista sitovaa päätöstä eikä se ole kunnissa päätöksenteon kannalta mahdollista.

Maakuntakaavasta on poistettu kehäkaupungin merkintä Kehä III:n tuntumasta. Tällä poistetulla kehäkaupunkialueella oleva Kehä III:n ja Itäväylän jatkeen risteysalue on Östersundomin yleiskaavan suunnittelun yhteydessä noussut tärkeäksi suunnittelukohteeksi, koska alue on liikenneyhteyksiltään poikkeuksellisen keskeinen. Kehäkaupungin idea olisi vastannut tähän tarpeeseen. Alue tarjoaa tulevaisuudessa samantaisia kehittämismahdollisuuksia kuin Itäkeskus Kehä I:n ja Itäväylän risteyksessä. Itäkeskukseen nähden merkittävyyttä lisäävät yhteydet lentokentälle ja likeiseen Vuosaaren satamaan. Metro ja raidejokeri 3 todennäköisesti johdetaan myös alueen kautta.

Ns. Västerkullan kiilan alueelle Itäväylän eteläpuolelle Kehä III:n molemmiin puolin tulisi harkita myös mahdollista alakeskuksen merkintää.

Raidejärjestelmät

Maakuntakaavaluonnoksessa korostetaan joukkoliikenteen ja erityisesti raideliikenteen merkitystä. Raidejärjestelmiä rakennetaan pitkäjänteisesti monien sukupolvien ajan ja ne muodostavat merkittävän tekijän kaupunkirakenteessa. Ratoja on merkitty maakuntakaavaluonnokseen monin tavoin. Helsingin seudulla on periaatteessa viisi eri ratatyyppiä: pääradat, seudulliset henkilöliikenteen radat, metroradat, pikaraitiotieradat ja kaupunkiraitiotieradat. Östersundomin yleiskaavan aluetta koskee periaatteessa kolme raidejärjestelmää: juna, metro ja pikaraitiotie. Näistä maakuntakaavoihin on esitetty muut paitsi raitiotiet. On selvää, että ainakaan kaupunkiraitiotie ei ole maakuntakaavaan merkittävä järjestelmä.

Pikaraitiotie, seudun joukkoliikenteen metroa täydentävänä osana saat-
taa tulla kysymykseen tulevaisuudessa. Sen asemaa, toteuttamista ja
mahdollisuuksia tulisi jatkossa tutkia maakuntakaavatasolla.

Raidejokeri, vaikka järjestelmää ei ole vielä alueelle luotu, on merkitykseltään niin suuri ja pääkaupunkiseudun kolme kuntaa kattava järjestelmä, että sitä tulisi selvittää liikennejärjestelmän osana myös maakuntakaavassa. Östersundomin yleiskaavan alueella se tarkoittaisi ainakin Jokeri 3 -rataa, joka ulottuu lentokentän suunnasta Kehä III:n tuntumassa kohti Vuosaaren satamaa.

Maakuntakaavaluonnoksen Heli-ratavaraus ei vaikuta oleellisesti Östersundomin yleiskaavaan. Östersundomin liikenteen perusratkaisua ei voida perustaa lähijunaliikenteeseen, koska rataa ei olla lähivuosisikymmeninä rakentamassa. Yleiskaava-alueen raideliikenne on ratkaistava muulla tavoin (metro tai/ja pikaraitiotie). Porvoonväylää seurailevan Heli-ratavarauksen haittavaikutukset muun rakentamisen kannalta eivät ole Östersundomissa liian suuria. Asumista ei kuitenkaan ole syytä sijoittaa aivan moottoritien tuntumaan.

Östersundomin yleiskaava-alue on osa Helsingin ja Porvoon välistä itäistä rannikon suuntaista kasvukäytävää. Sen kannalta taajamien (Helsinki–Östersundom–Söderkulla–Sköldvik–Porvoo) raideliikenneyhteydet ovat merkittäviä. Mikäli taajamajuna ohjataan lentokentän kautta kulkevalle Hepi-radalle Nikkilän suuntaan, asettaa se vaatimuksen metron jatkamiselle ainakin Söderkullaan asti. Östersundomin yleiskaavassa radan jatkamiseen Majvikistä itään on varauduttu.

Östersundomin yleiskaavan kannalta Heli-ratavaraus taajamajunana voi olla maakuntakaavassa edelleen.

Tiestö

Östersundomin läpi kulkee Uusi Porvoontie eli Itäväylän jatke. Östersundomin yleiskaavaluonnoksen mukaan tie on alueen keskeinen pääkatu. Sen varteen tulee erilaisia kadunvarsitoimintoja, sitä pitkin rakennetaan alueen kunnallistekniikka, sillä varaudutaan myös raitiotieliikenteeseen. Kyseessä on normaali kaupungin kasvuprosessi: kun kaupunki kasvaa, maantie muuttuu kaduksi. Itäväylän jatke / Uusi Porvoontie leikkaa Kehä III:n. Alueella saattaa joukkoliikenteen kannalta olla myös maakuntakaavataso merkitystä.

On perusteltua ottaa huomioon Uuden Porvoontien muuttuva luonne. Joukkoliikenteen vaihtopaikka -merkintää voisi harkita myös Kehä III:n ja Itäväylän jatkeen / Uuden Porvoontien risteyksessä.

Keskustatoiminnot ja vähittäiskauppa

"Taajamatoimintojen alue" -merkinnän suunnittelumääräyksessä annetaan kokorajoja merkitykseltään *paikalliselle* vähittäiskaupan suuryksiköille, vaikka suuryksikön kokorajat ovat jo laissa. Päivittäistavarakaupan laajuuden vaikutustarkastelut ja ohjaaminen jätetään tarkemman suunnittelun (kuntien) tehtäväksi.

"Keskustatoimintojen alue, alakeskus" -merkintää koskevassa suunnittelumääräyksessä pyritään määrittelemään aluekohtaisia vähittäiskaupan kokonaisrajoja, eli hankkeiden yhteismitoitusta. Ei kuitenkaan selviä millä aikavälillä yhteismitoitus lasketaan.

Määräyksissä sallitaan vähittäiskaupan suuryksiköitä monenlaisille alueille: taajama-alueille, keskusta-alueille sekä "merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikölle". Merkintää ja kokoja olisi viisasta tarkentaa, jotta se todella ohjaisi vähittäiskaupan sijoittumista ja kokoa.

Helsingin Östersundomin osalta määrätään, että hankkeiden suunnittelu tulee kytkeä ajallisesti ympäröivien alueiden kaavoitukseen. Myös suuryksikön toteutus tulee kytkeä ajallisesti ympäröivien alueiden toteutukseen. "Ajallisen kytkennän" konkreettinen määrittelemine jää tarkemmasta kaavoituksesta päättävien määräysvaltaan. Tämä määräys on hengeltään strateginen ja oikein toteutettuna yhdyskuntarakennetta positiivisesti ohjaava.

Keskustatoimintojen ja taajamatoimintojen määräyksessä toistuu tarpeettomana Natura 2000 -alueita koskeva teksti, koska aihe sisältyy jo natura-alueita kuvaavaan määräykseen.

Kaupan ohjaamista koskevat määräykset ja merkinnät vaativat Östersundomin suunnittelun kannalta todennäköisesti vielä tarkennuksia.

Viheralueet ja viheryhteystarve

Viheralueverkosto on tiiviisti kytköksissä rakentamisalueisiin. Östersundomin yhteisen yleiskaavan rajaukset ovat edelleen muutostilassa. Östersundomin yleiskaavan ja maakuntakaavan suunnittelussa on siksi syytä jatkossakin toimia tiiviissä yhteistyössä.

Sipoonkorven ja rannikon välille ehdotetaan viheryhteyksiä ja ekologia käytäviä sekä maakuntakaavaluonnoksessa että Östersundomin yleiskaavaluonnoksessa. Maakuntakaavan lukemista vaikeuttaa se, että osa viheryhteyksistä ei ole kumottujen kaavamerkintöjen alueella ja siksi ne on merkitty toisistaan poikkeavalla tavalla. Erityisesti läntisin viherkäytävä on eri merkinnällä kuin muut yleiskaava-alueen viheryhteyksimerkinnot.

Rannan suuntainen viheryhteys on merkitty kaava-alueelle koko ranta-viivan matkalta. Östersundomin yleiskaavaluonnoksessa on vastaavalle paikalle merkitty rantaraitti, jolla tarkoitetaan rakennettua katua, jalkakäytävää tai puistopolkua. Se on joiltakin osin myös viherympäristössä, joten sillä on myös roolinsa "ekologisen verkoston osana".

Vantaan Länsisalmessa oleva pohjois-eteläsuuntainen viheryhteys on esitetty aluevarauksena. Se tulisi merkitä yhdenmukaisesti viheryhteysmerkinnällä. Krapuojan läheisyyteen merkittyä viheryhteysmerkin-tää tulisi siirtää siten, että se seuraisi itse ojaa esitettyä tarkemmin.

On tarpeellista erottaa omiksi kaavamerkinnöiksi ekologi-set yhteystarpeet ja kevyen liikenteen seudulliset reitit. On myös tarpeen yhtenäistää merkintätavat Östersundomin yhteisen yleiskaavan alueella. Aluerajaukset on syytä tehdä tiiviissä yhteistyössä.

Granö on viher- ja virkistysalueena Östersundomin kannalta merkittävä. Granöön on tarkoitus luoda aktiivisen merellisen virkistyskeskus venesatamineen, telakoi-neen, uimarantoi-neen, siirtolapuutarhoi-neen jne. Siksi sen yhteystarpeet mantereelle ovat myös maakunta-kaavan tasoinen kysymys.

Granöön merkintöihin on syytä lisätä yhteystarve mantereelle samalla tavalla kuin esimerkiksi Helsingin kantakaupungista Kruunuvuoreen. On pidettävä, tarvittaessa määräyksiin, myös huolta siitä, että maakuntakaavassa esitetty virkistysalue saarella voidaan tulkita aktiivisena toiminta-alueena venesatamineen ja muine virkistystoimintoi-neen.

Pohjavesialueet

Maakuntakaavaluonnoksessa on ominaisuuksiltaan arvokas pohjavesialue Itäsalmen ja Salmenkallion alueella. Ely-keskus on kumonnut alueen statuksen vedenhankinnan kannalta tärkeänä pohjavesialueena vuonna 2009, eikä se näin ollen enää esiinny Östersundomin yleiskaavaluonnoksessa.

Pohjavesialue Salmenkalliossa tulisi poistaa.

Voimajohdot

Östersundomin yleiskaavassa Länsisalmi–Vuosaari-voimajohtoa on siirretty Kehä III:n viereen alueen rakentamismahdollisuuksien parantamiseksi.

Linjaus tulisi merkitä yhteneväiseksi Östersundomin yhteisen yleiskaavaluonnoksen kanssa.

Tulvariskialueet

Taajamatoimintojen ja raideliikenteeseen tukeutuvien taajamatoimintojen alueilla suunnittelumääräys edellyttää tulvariskialueiden huomioon ottamista. Laki tulvariskien hallinnasta ja valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat jo kuntia ottamaan huomioon tulvariskit kaavoituksessa.

Suunnittelumääräys tulvariskistä voitaneen poistaa tarpeettomana taajama-alueiden määräyksestä.

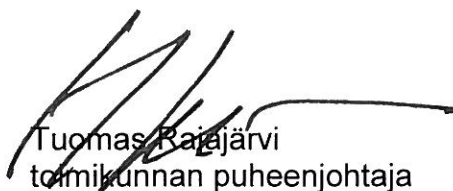
Jatkosuunnittelu

Östersundom-toimikunta toteaa tiiviin yhteistyön maakuntakaavan ja Östersundomin yhteisen yleiskaavan valmistelussa olevan tärkeää aina niiden valmistumiseen saakka.

Lisätiedot:

Visanti Matti, projektipäällikkö, puhelin 310 37291

ÖSTERSUNDOM-TOIMIKUNTA

Tuomas Rajajärvi
toimikunnan puheenjohtaja

Riitta Venesmaa
toimikunnan sihteeri